

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych

**Pierwsze posiedzenie
Zespołu do spraw wykonywania postanowień
Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych**

Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych
Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

Warszawa, 9 października 2013 roku

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych

- trochę historii

- ▶ przyjęta na 61-tej Sesji Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych w dniu **13 grudnia 2006 roku**.
- ▶ otwarta do podpisu państw i organizacji integracji regionalnej w siedzibie ONZ w Nowym Jorku w **dniu 30 marca 2007 roku**.
- ▶ weszła w życie **3 maja 2008 roku**.
- ▶ Dotychczas Konwencję podpisało **158** państw, a ratyfikowało **137** państw.

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych

- Unia Europejska

- ▶ **Konwencję podpisała i ratyfikowała Wspólnota Europejska**, jako organizacja integracji regionalnej. Dokument formalnego zatwierdzenia Konwencji przez UE został przekazany Sekretarzowi Generalnemu ONZ (który jest depozytariuszem Konwencji) w dniu 23 grudnia 2010 roku, wraz z deklaracją, w której wskazano, w jakich sprawach regulowanych Konwencją państwa członkowskie przekazały swoje kompetencje Wspólnocie.
- ▶ Konwencja zaczęła obowiązywać UE od **22 stycznia 2011 r.**
- ▶ Spośród obecnych 28 państw Unii Europejskiej Konwencję ratyfikowało **25** państw (oprócz Finlandii, Holandii i Irlandii).

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych

- Polska

- ▶ Polska podpisała Konwencję w dniu jej otwarcia do podpisu, tj. **30 marca 2007 roku**.
- ▶ Prezydent RP podpisał dokument ratyfikacyjny Konwencji **6 września 2012 roku**.
- ▶ Dokument ratyfikacyjny został przekazany depozytariuszowi - Sekretarzowi Generalnemu ONZ przez przedstawicieli Polski w dniu **25 września 2012 roku w Nowym Jorku**.

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych

- Polska

- ▶ Konwencja weszła do polskiego porządku prawnego **25 października 2012 roku**, tj. trzydziestego dnia od złożenia dokumentu ratyfikacyjnego oraz po jej opublikowaniu w Dzienniku Ustaw (poz. 1169), wraz z treścią dokumentu ratyfikacyjnego .
- ▶ **Oświadczenie rządowe** w sprawie mocy obowiązującej Konwencji wraz z informacją, jakie państwa ratyfikowały Konwencję i w jakich datach opublikowane zostało w Dzienniku Ustaw (poz. 1170)

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych

- **geneza**

- ▶ **Silny lobbing organizacji pozarządowych**
- ▶ **Marginalizacja osób niepełnosprawnych**
- ▶ **Problemy osób niepełnosprawnych z faktycznym korzystaniem z praw człowieka określonych w istniejących konwencjach międzynarodowych.**

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych

- ▶ **jest pierwszym międzynarodowym aktem prawnym:**
 - ▶ dotyczącym praw człowieka uchwalonym w bieżącym stuleciu
 - ▶ całościowo ujmującym prawa osób niepełnosprawnych
- ▶ **uwzględnia zapisy wcześniejszych międzynarodowych dokumentów dotyczących osób niepełnosprawnych** (w tym **Standardowych Zasad Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych**), które nie miały jednak mocy prawnie wiążącej.
- ▶ **dotyczy:**
 - ▶ 650 mln ludzi na całym świecie
 - ▶ 4,7 mln Polaków (3,1 mln z niepełnosprawnością potwierdzoną prawnie)
- ▶ **nie tworzy nowych praw ale wyznacza prawne zobowiązania dla Państw-Stron**

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych

– Cele

Promowanie, ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania z praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby niepełnosprawne oraz popieranie poszanowania dla ich przyrodzonej godności

Dla ich realizacji Państwa-Strony:

- ▶ mają wypełniać obowiązki ogólne określone w art. 4
- ▶ stwarzać osobom niepełnosprawnym szanse na aktywne życie poprzez usuwanie różnego rodzaju barier, (zgodnie z postanowieniami art. 5-33 Konwencji)

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych

- ▶ Gwarantuje równe traktowanie osób niepełnosprawnych we wszystkich aspektach życia.
- ▶ Wskazuje środki zapewniające korzystanie przez osoby niepełnosprawne z praw przewidzianych w Konwencji.
- ▶ Ma przyczyniać się do rozwoju skutecznej polityki społecznej wobec osób niepełnosprawnych

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych

- ▶ W odniesieniu do **praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych** osiąganie założonych celów może następować w miarę możliwości państwa, gdyż z **artykułu 4 ust.2** Konwencji wynika, że każde z Państw-Stron Konwencji ma podejmować kroki w celu **stopniowego** osiągnięcia pełnej realizacji praw, wykorzystując maksymalnie dostępne mu środki.

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych

–zasady ogólne

- ▶ Poszanowanie godności, niezależność
- ▶ Niedyskryminacja
- ▶ Pełne i skuteczne uczestnictwo i włączenie w społeczeństwo
- ▶ Uznanie odmienności osób niepełnosprawnych jako części różnorodności ludzi i akceptowanie osób niepełnosprawnych jako części ludzkości
- ▶ Równość szans
- ▶ Dostępność

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych

- kwestie horyzontalne

- ▶ **Art. 6** nakazuje podjęcie wszelkich odpowiednich środków, aby wyeliminować i nie dopuszczać do dyskryminacji **kobiet i dziewcząt niepełnosprawnych** oraz aby zapewnić pełen rozwój, awans i wzmocnienie pozycji kobiet.
- ▶ W **art. 7** zwraca się uwagę na potrzebę kierowania się najlepszym interesem dziecka we wszystkich działaniach dotyczących **dzieci niepełnosprawnych** i zapewnienia im **prawa swobodnego wyrażania poglądów** w sprawach ich dotyczących
- ▶ Odniesienia do kobiet i dzieci zawarte są w postanowieniach innych artykułów Konwencji.

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych

– **kluczowe pojęcia**

- ▶ **Niepełnosprawność**
- ▶ **Uniwersalne projektowanie**
- ▶ **Racjonalne usprawnienia**
- ▶ **Dostępność**

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych

- niepełnosprawność

- ▶ Konwencja wyznacza **zmianę paradygmatu** w zakresie postrzegania i podejścia do osób niepełnosprawnych.
- ▶ W Konwencji osoby niepełnosprawne nie są traktowane jako "obiekty" dobroczynności, opieki i pomocy społecznej. Są one traktowane jako "**podmioty**" posiadające prawa, które są zdolne do żądania realizacji tych praw i podejmowania decyzji o swoim życiu na podstawie swobodnie dokonywanych wyborów, jak również do bycia aktywnymi członkami społeczeństwa, przy odpowiednio zapewnionym wsparciu.

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych

- niepełnosprawność

- ▶ W Konwencji zastosowane zostało podejście do niepełnosprawności pozostające w zgodzie z **modelem społecznym**, w którym niepełnosprawność traktowana jest jako właściwość wynikająca z oddziaływania pomiędzy jednostką i społecznym oraz fizycznym otoczeniem

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych

- niepełnosprawność

Model społeczny

- ▶ Na określenie możliwości wykonania czynności przez daną osobę mają wpływ **czynniki środowiskowe**
- ▶ Ta **sama różnica biologiczna** może, w **różnych okolicznościach**, być podstawą do określenia **różnego stopnia niepełnosprawności** lub **redukcji zdolności**
- ▶ problematyka niepełnosprawności ujmowana zgodnie z **Międzynarodową Klasyfikacją Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF)**

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych

- niepełnosprawność

Konwencja nie definiuje terminu „niepełnosprawność”, ale

► **w preambule (w motywie „e”) stwierdzono, że:**

- „(e) ... niepełnosprawność jest pojęciem ewoluującym i że niepełnosprawność wynika z interakcji między osobami z dysfunkcjami a barierami wynikającymi z postaw ludzkich i środowiskowymi, które utrudniają tym osobom pełny i skuteczny udział w życiu społeczeństwa, na zasadzie równości z innymi osobami,”;

► **w art. 1 stwierdzono, że:**

- „Do osób niepełnosprawnych zalicza się te osoby, które mają długotrwale naruszoną sprawność fizyczną, umysłową, intelektualną lub w zakresie zmysłów co może, w oddziaływaniu z różnymi barierami, utrudniać im pełny i skuteczny udział w życiu społecznym, na zasadzie równości z innymi osobami.”

Niepełnosprawność – zmiana paradygmatu

Model medyczny - problemem jest osoba

Model społeczny - problemem są bariery

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych

Racjonalne usprawnienie („*reasonable accomodation*”) oznacza konieczne i odpowiednie modyfikacje i dostosowania niepowodujące nieproporcjonalnego lub nadmiernego obciążenia, (dokonane), gdy jest to potrzebne w szczególnym przypadku, dla zapewnienia osobom niepełnosprawnym korzystania z lub wykonywania, na równi z innymi, wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności;

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych

- ▶ **Uniwersalne projektowanie** oznacza projektowanie produktów, środowiska, programów i usług w taki sposób, by były użyteczne dla wszystkich, w możliwie największym stopniu, bez potrzeby adaptacji lub specjalistycznego projektowania

Uniwersalne projektowanie nie wyklucza pomocy technicznych dla szczególnych grup osób niepełnosprawnych, jeżeli jest to potrzebne.

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych

Państwa Strony podejmą odpowiednie środki w celu:

zapewnienia osobom niepełnosprawnym,
na równych zasadach, dostępu do
środowiska fizycznego, środków
transportu, informacji i komunikacji, w tym
technologii i systemów informacyjnych i
komunikacyjnych, a także do innych
urządzeń i usług, powszechnie dostępnych
lub powszechnie zapewnianych ...

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych

Tematy objęte postanowieniami Konwencji (art. 5-33):

- ▶ Równość i niedyskryminacja
- ▶ Podnoszenie świadomości
- ▶ Dostępność
- ▶ Prawo do życia
- ▶ Sytuacje ryzyka i sytuacje wymagające pomocy humanitarnej
- ▶ Równość wobec prawa
- ▶ Dostęp do wymiaru sprawiedliwości
- ▶ Wolność i bezpieczeństwo osobiste
- ▶ Wolność od tortur lub okrutnego, niehumanitarnego albo poniżającego traktowania lub karania

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych

Tematy objęte postanowieniami Konwencji (art. 5-33):

- ▶ Wolność od wykorzystywania, przemocy i nadużyć
- ▶ Ochrona integralności osobistej
- ▶ Swoboda przemieszczania się i wyboru obywatelstwa
- ▶ Niezależne życie i włączenie w społeczeństwo
- ▶ Osobista mobilność
- ▶ Wolność wypowiedania się i wyrażania opinii oraz dostęp do informacji
- ▶ Poszanowanie prywatności
- ▶ Poszanowanie domu i rodziny

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych

Tematy objęte postanowieniami Konwencji (art. 5-33):

- ▶ Edukacja
- ▶ Zdrowie
- ▶ Rehabilitacja
- ▶ Praca i zatrudnienie
- ▶ Odpowiednie warunki życia i ochrona socjalna
- ▶ Udział w życiu politycznym i publicznym
- ▶ Udział w życiu kulturalnym, rekreacji, wypoczynku i sporcie
- ▶ Statystyka i zbieranie danych
- ▶ Współpraca międzynarodowa
- ▶ Wdrażanie i monitorowanie na poziomie krajowym

Wdrażanie Konwencji - **kto odpowiada?**

- ▶ **Władza**
 - ▶ ustawodawcza
 - ▶ sądownicza
 - ▶ wykonawcza
 - ▶ Ministerstwa i instytucje rządowe
 - ▶ Samorządy wszystkich szczebli
- ▶ **Organizacje pozarządowe**
- ▶ **Media**
- ▶ **Profesjonaliści**

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych

- **spodziewane efekty**

- ▶ **Lepsze wdrażanie przepisów dotyczących osób niepełnosprawnych,**
- ▶ **Lepsza realizacja praw i poprawa sytuacji tych osób, zwiększenie uczestnictwa**
- ▶ **Zmiana postaw społecznych, większa świadomość praw osób niepełnosprawnych**
- ▶ **Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych**
- ▶ **Zwiększony wkład w życie społeczności**

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych

- kontrola wykonywania

- ▶ **Sprawozdania krajowe dla Komitetu do spraw praw osób niepełnosprawnych (art. 35).**
- ▶ **Niezależny krajowy mechanizm monitorowania wdrażania Konwencji (art. 33 ust. 2).**

Dziękuję Państwu za uwagę

